

УДК. 338.2

С. П. Стеценко,
к. е. н., доцент кафедри менеджменту в будівництві,
Київський національний університет будівництва і архітектури

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

S. Stetsenko,
Ph.D. in economics, associate professor department, Kyiv National University of Construction and Architecture

STRATEGIC MANAGEMENT SYSTEM ECONOMIC SECURITY OF REGION

У статті розглядається стратегічний підхід до управління забезпеченням економічної безпеки регіону.

The article deals with a strategic approach to managing the economic security of the region.

Ключові слова: стратегія, держава, регіон, економічна безпека, управління, мета.
Key words: strategy, state, region, economic security, management, goal.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Актуальність даної статті багато в чому обумовлена трансформацією ролі стратегічного планування в забезпеченні національної безпеки територій. Регіон як складна соціально-економічна система пов'язаний безліччю взаємовідносин як із зовнішнім середовищем, так і внутрішнім середовищем, специфіка яких представлена відносинами регіону з територіальними одиницями і господарюючими суб'єктами. Регіони України значно диференційовані за природними умовами і ресурсами, професійно-кваліфікаційним рівнем трудових ресурсів, проблемами соціально-економічного характеру і підходам до їх вирішення, але пов'язує їх разом спільність цілей і завдань сталого розвитку.

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕМИ

Посилення зацікавленості до економічної безпеки з боку вчених та підприємців, політиків, державних службовців пов'язаний з визнанням тієї пріоритетної ролі, яку відіграє економіка в забезпеченні внутрішньої і зовнішньої безпеки країни та її регіонів, у формуванні ефективної державної стратегії, що стимулює економічне зростання на засадах роз-

витку підприємництва. Проблема економічної безпеки присвячені праці таких учених, як: Д. Ковальова, Г. Пастернак-Таранушенка, В. Пономарьова, А. Кириєнка, Н. Послужну, Я. Базилюка, В. Мартинюка. Економісти близького зарубіжжя А. Абалкін, А. Архіпова, А. Прохоровський, В. Сенчагов, А. Татаркін, А. Одінцов, Є. Олейніков, В. Тамбовцев також досліджували проблематику економічної безпеки. Поряд з тим, недостатньо вивчені підходи до управління економічною безпекою окремих територіальних утворень.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті: висвітлити особливості стратегічного управління економічною безпекою регіону.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основним напрямом регіонального розвитку є забезпечення національної безпеки, максимальне посилення власної економічної бази. Органи управління регіоном є джерелом суб'єктивних цілей і, ухвалюючи рішення, несуть відповідальність перед регіональним соціумом, підтверджують власну компетентність і дієздатність шляхом розробки і

успішної реалізації стратегії розвитку території [1].

У сучасній економічній літературі сукупність умов і факторів, що забезпечують незалежність економіки, її стабільність і стійкість, здатність до постійного поновлення і самовдосконалення трактується як економічна безпека.

На основі підходу до розуміння терміна "економічна безпека", і відповідного їй комплексу методів оцінки економічної безпеки країни можна запропонувати методичний підхід до формування політики економічної безпеки країни, що містить наступні етапи:

- 1) визначення фази економічного циклу національної економіки;
- 2) формулювання цілей національної економіки як системи з урахуванням циклічних і нелінійних закономірностей її розвитку в заданій фазі циклу;
- 3) формування стратегії соціально-економічного розвитку з урахуванням закономірностей еволюції національної економіки як системи;
- 4) розробка політики та механізму забезпечення економічної безпеки країни як умов, що забезпечують рух системи по еволюційній траєкторії (реалізація загальних закономірностей) шляхом досягнення стратегічних цілей (реалізація одиничних положень) [6].

Такий підхід знаходиться в положеннях еволюційної економіки та теорії систем, і визначає процес стратегічного цілепокладання національної економіки, що залежить від її розташування в циклі свого розвитку.

Незалежно від наявного в системі потенціалу, важливе значення для забезпечення ефективності її функціонування має формування та втілення в життя стратегії реалізації даного потенціалу, що дозволяє максимально забезпечити досягнення основного результату діяльності системи в умовах, що мають місце (рис. 1).

Коректно сформульована стратегія соціально-економічного розвитку зумовлює ефективність системи економічної безпеки. Якщо розташування системи в еволюційному циклі розвитку визначає універсальну складову поведінкового аспекту стратегії, то потенціал системи і стан зовнішнього середо-

Рис. 1. Формування політики економічної безпеки

Джерело: [10].

вища — її конкретно-змістовний аспект. У свою чергу, рівень використовуваних технологій стратегічного менеджменту являє собою одночасно професійний і творчий аспекти розробки стратегії, які полягають у виборі при заданих параметрах "входів" унікальної стратегії реалізації наявного в системі потенціалу.

Як правило, правильно обрана стратегія у відповідний для цього період "втягується" як членами соціально-економічної системи, так і зовнішнім середовищем, що і є критерієм її адекватності.

Економічна безпека регіону як забезпечення умов досягнення цілей стратегічного розвитку національної економіки. Еволюція виробничих відносин у сучасній економіці (яка стає очевидною, насамперед, у перехідних економіках) дає підстави розглядати економічну стратегію як повноцінний елемент виробничих відносин, а потім — застосовувати поняття "економічна стратегія" у числі категорій сучасної економічної теорії.

На думку Я.А. Жалило, наукова дефініція поняття "економічна стратегія" має базуватися на визначенні науково обґрунтованого

цільового критерію, який слід розглядати як обов'язкову характеристику стратегії. Запропоноване запровадження поняття економічної стратегії до складу предмета дослідження економічної науки має на меті здійснити синтез закономірностей стратегічної поведінки та розвитку суспільно-економічної системи, а отже — сформулювати міцну основу дієвості та ефективності економічних стратегій. В основу зазначеного синтезу представляється доцільним покласти економічне трактування базової мети будь-якої організації — суб'єкта стратегії [8].

Узагальнення визначень поняття "стратегія" забезпечило підставу до формулювання специфічного визначення поняття "економічна стратегія" з погляду економічної науки. Економічна стратегія — це цілісна система дій суб'єкта, які спрямовані на реалізацію мети, завдань та пріоритетів його економічного відтворення з врахуванням комплексного впливу ендогенних та екзогенних чинників, розрахована на тривалий часовий період [8]. Слід відмітити, що враховуючи наявність тісного взаємозв'язку між процесом стратегічного целепокладання та процесом забезпечення економічної безпеки, вони характеризуються і загальними цілями. Так, у цьому випадку ціль забезпечення відтворення економічної системи є метою процесу стратегічного целепокладання, а також індикатором процесу забезпечення економічної безпеки; тому що порушення простого відтворення економічної системи характеризує її перехід у нестійкий стан. Отже, підхід до формулювання поняття "економічна стратегія" графічно можна представити в такий спосіб (рис. 2).

Відповідно, економічна тактика — це форма реалізації економічної стратегії, комплекс адаптивних заходів впливу суб'єкта на хід конкретних економічних процесів з метою надання їм ознак, певних завданнями його економічної стратегії. Як впливає з наведеного визначення, суб'єктом економічної стратегії може виступати будь-який суб'єкт, здатний впливати на процеси власного відтворення: особа, фірма, корпорація, ділове об'єднання,

Рис. 2. Підхід до формулювання поняття "економічна стратегія"

держава, міждержавні економічні об'єднання й т.п. Це дозволяє виділити поняття рівня економічної стратегії. Зважаючи на економічну стратегію держави, слід зазначити, що її цілі спрямовані на відтворення не лише (і не стільки) себе самої, а соціально-економічної системи в цілому.

ВИСНОВКИ

Таким чином, узагальнюючи вищевикладене, необхідно відзначити, що передумовою формування політики економічної безпеки є стратегія соціально-економічного розвитку, сформульована з врахуванням фази еволюційного циклу національної економіки як системи, яка враховує існуючий у системі потенціал і запит зовнішнього середовища на його використання. Процес формування стратегії соціально-економічного розвитку обумовлений як поруч об'єктивних факторів (потенціал системи, фаза економічного циклу, прогноз динаміки зовнішнього середовища), так і суб'єктивних — професіоналізм і ціннісні настанови осіб, що ухвалюють рішення.

Література:

1. Абалкин Л.И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Л.И. Абалкин // Вопросы экономики. — 1994. — № 12. — С. 4—13.

2. Агапова Т.Н. Методика и инструментарий для мониторинга экономической безопасности региона / Т.Н. Агапова // Вопросы статистики. — 2001. — № 2. — С. 44—48.

3. Архипов А. Экономическая безопасность: оценки, проблемы, способы обеспечения / А. Архипов, А. Городецкий, Б. Михайлов // Вопросы экономики. — 1994. — № 12. — С. 36—44.

4. Балакина А.П. Экономическая безопасность (национальный и международный аспект) / А.П. Балакина, И.С. Цыпин, Ю.Ф. Кваша, С.И. Цыпин. — М., 2001. — 110 с.

5. Гончарова В.О. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку держави / В.О. Гончарова. — Х., 2001. — 194 с.

6. Губський Б.В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення: моногр. / Б.В. Губський. — К.: ДП "Укрархбудінформ", 2001. — 122 с.

7. Дарнопых Г. Классификация факторов экономической безопасности государства / Г. Дарнопых // Бизнес-Информ. — 1999. — № 9—10. — С. 55—57.

8. Державне управління регіональним розвитком України: [монографія] / за заг. ред. В.Є. Воротіна, Я.А. Жаліла. — К.: НІСД, 2010. — 288 с.

9. Концепція економічної безпеки України / Ін-т економічного прогнозування; кер. проекту В.М. Геєць. — К.: Логос, 1999. — 56 с.

10. Мунтіян В.І. Економічна безпека України: моногр. / В.І. Мунтіян. — К.: КВІЦ, 1999. — 464 с.

11. Нижник Н.Р. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) / За ред. П.В. Мельника, Н.Р. Нижник. — Ірпінь, 2000. — 304 с.

12. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення: підручник / за ред. проф. Богдана Кравченка. — К.: Изд-во "Кондор", 2002. — 302 с.

13. Сенчагов В.О. сущности и основах стратегии экономической безопасности России / В. Сенчагов // Вопросы экономики. — 1995. — № 1. — С. 97—106.

14. Тамбовцев В. Объект экономической безопасности России / В. Тамбовцев // Вопросы экономики. — 1994. — № 12. — С. 45—53.

15. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення. — К., 1997. — 144 с.

References:

1. Abalkyn, L.Y. (1994), "Ekonomycheskaia bezopasnost' Rossyy: uhrozy u ykh otrazhenye", *Voprosy ekonomyky*, vol. 12, pp. 12.

2. Aharova, T.N. (2001), "Metodyka y ynstrumentaryj dlia monytorynha ekonomycheskoj bezopasnosty rehyona", *Voprosy statystyky*, vol. 2, pp 44—48.

3. Arkhyrov, A. Horodetskyj, A. and Mykhajlov, B. (1994), "Ekonomycheskaia bezopasnost': otsenky, problemy, sposoby obespechenya", *Voprosy ekonomyky*, vol. 12., pp. 36—44.

4. Balakyna, A.P. Tsypyn, Y.S. Kvasha, Yu.F. and Tsypyn, A.P. (2001), "Ekonomycheskaia bezopasnost' (natsyonal'nyj y mezhdunarodnyj aspekt)" [*Ekonomichna bezpeka*], *Naukova dumka, Moskwa, Rossyia*.

5. Honcharova, V. O. (2001), "Vplyv tin'ovoi ekonomiky na ekonomichnu bezpeku derzhavy", [*Ekonomichna bezpeka*], *Naukova dumka, Khar'kov, Ukraine*.

6. Hubs'kyj, B.V. (2001), "Ekonomichna bezpeka Ukrainy: metodolohiia vymiru, stan i stratehiia zabezpechennia" [*Ekonomichna bezpeka*], *Naukova dumka, Kyiv, Ukraine*.

7. Darnopykh, H. (1999) "Klasyfykatsyia faktorov ekonomycheskoj bezopasnosty hosudarstva", *Byznes-Ynform*, vol. 9—10, pp. 55—57.

8. Vorotina, V. Ye. and Zhalila, Ya. A. (2010), "Derzhavne upravlinnia rehional'nym rozvytkom Ukrainy", [*Derzhavne upravlinnia*], *Naukova dumka, Kyiv, Ukraine*.

9. Heiets', V.M. (1999), "Kontseptsyia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy" [*Ekonomichna bezpeka*], *Naukova dumka, Kyiv, Ukraine*.

10. Muntiiian, V.I. (1999) "Ekonomichna bezpeka Ukrainy", [*Ekonomichna bezpeka*], *Naukova dumka, Kyiv, Ukraine*.

11. Nyzhnyk, N.R. (2000), "Natsional'na bezpeka Ukrainy (metodolohichni aspekty, stan i tendentsii rozvytku)" [*Ekonomichna bezpeka*], *Naukova dumka, Irpin', Ukraine*.

12. Pasternak-Taranushenko, H. (2002), "Ekonomichna bezpeka derzhavy. Statyka protsesu zabezpechennia", [*Ekonomichna bezpeka*], *Naukova dumka, Kyiv, Ukraine*.

13. Senchahov, V.O. (1995), "Suschnosty y osnovakh stratehyy ekonomycheskoj bezopasnosty Rossyy", *Voprosy ekonomyky*, vol. 1, pp. 97—106.

14. Tambovtsev, V. (1994), "Ob'ekt ekonomycheskoj bezopasnosty Rossyy", *Voprosy ekonomyky*, vol. 12, pp. 45—53.

15. Shlemko, V.T. (1997), "Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist' i napriamky zabezpechennia" [*Ekonomichna bezpeka*], *Naukova dumka, Kyiv, Ukraine*.

Стаття надійшла до редакції 25.11.2013 р.